

**ИНТЕГРИРАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ НАУЧНО-
ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИЯ ПРОЕКТ URBINAT В СИСТЕМАТА ЗА
ПЛАНИРАНЕ НА СТОЛИЧНА ОБЩИНА**

М. Ташева-Петрова¹, И. Мутафчийска², А. Буров³

Университет по архитектура, строителство и геодезия, София

**INTEGRATING URBINAT RESEARCH PROJECT'S RESULTS INTO THE
PLANNING SYSTEM OF SOFIA MUNICIPALITY**

M. Tasheva - Petrova, I. Mutafchiiska, A. Burov

University of Architecture, Civil Engineering and Geodesy, Sofia

Abstract:

This report summarizes the key challenges faced by the UACEG team during the implementation of activities in the URBiNAT co-creation process of the Healthy Corridor in Nadezhda district in Sofia. Important links between the healthy corridor plan and the changing planning system in-between two planning and programming periods have been discussed. Possibilities for integration and delimitation between the Plan and higher level planning instruments and between the territorial management instruments at local level are studied. A critical assessment of the possibility to coordinate phases and time frames, aims and thematic focuses, processes and results of URBiNAT project and the existing practices and administrative procedures of Sofia Municipality is made. Recommendations are suggested for improvement of interactions and communication between scientific research and introduction of innovations in spatial planning, as well as capacity building through action research and incremental incorporation of innovations.

Key words: *EU funded scientific project, Healthy Corridor Urban Plan, Living Labs, URBiNAT Project*

1. Въведение

Програма Хоризонт 2020 за научни изследвания и иновации на Европейския съюз е основният инструмент, който финансира инициативите на ЕС за повишаване

¹ М. Ташева - Петрова, доц. д-р арх., кат. Градоустройство, Архитектурен факултет, УАСГ, e-mail: tasheva_far_uacg@abv.bg

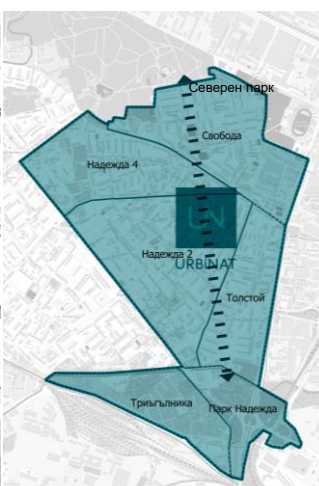
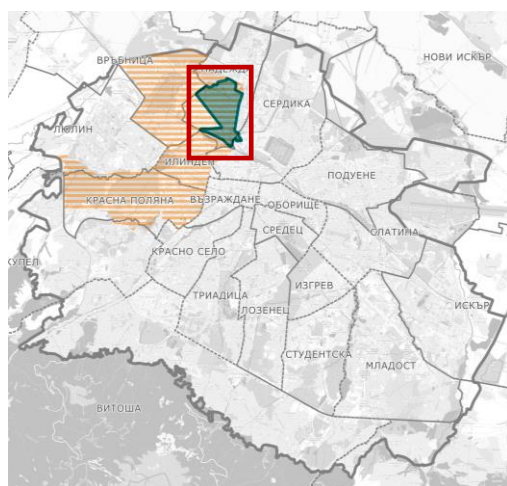
² И. Мутафчийска, гл. ас. д-р урб., кат. Градоустройство, Архитектурен факултет, УАСГ, e-mail: irina.mutafchiiska@gmail.com

³ А. Буров, гл. ас. д-р урб., кат. Градоустройство, Архитектурен факултет, УАСГ, e-mail: burov_far@uacg.bg

конкурентоспособността на Европа. Финансирането на проекти се концентрира върху теми, свързани с: високи постижения в научната област, водещи технологии в индустрията и обществени предизвикателства. Чрез Програмата Европейският съюз се стреми да премахне бариерите пред иновациите и да подкрепи развитие на технологиите като двигател на икономическия растеж като подпомага публичния и частния сектор, в това число и университетите, да работят заедно за прилагането на иновациите в практиката. [1] Проектът URBiNAT [2] е одобрен след двуетапно кандидатстване по покана, която адресира предизвикателствата на ускоряващата се урбанизация и произтичащите от нея здравни, социални и екологични проблеми и търсенето на базирани на природата решения (БПР) за повишаване на тяхната издръжливост. Очаква се, на база на резултатите от научно-изследователските проекти, да бъде създадена европейска референтна рамка в помощ на регионалните и общинските власти, частния бизнес и гражданите в действията им за реагиране на климатичните промени и в постигането на приобщаващо градско възстановяване и развитие. Настоящият доклад синтезира основните предизвикателства пред изследователския екип от УАСГ, академичен партньор на Столична община(СО), през първите две години от работата по проекта.

2. Акценти и структура на проучването

Проектът URBiNAT има за цел да ускори съвместното създаване и прилагане на БПР като част от изграждането на „Коридори на здравето“ в периферните жилищни квартали в Европейските градове. Дейностите са насочени към изграждането на зелени връзки, осмислянето, споделеното изграждане и ползване на публичните пространства. Очаква се включването на гражданите в създаването на жизнени публични пространства да даде принос за преодоляването на фрагментацията чрез премахване на физическите и символични бариери пред ползването им, опазването на околната среда и поддържането на междублоковите пространства.

Териториален обхват на план URBiNAT: кв.

Триъгълника и жилищните комплекси Толстой, Надежда 2, Надежда 4 и Свобода

Легенда:

строителна граница на гр. София (пълтно сиво)
граница на райони (пунктирано сиво),
социална зона за въздействие към ИПГВР (оранжев шрих),
обхват на плана URBiNAT (синьо-зелено),
ос на коридора парк Надежда - Северен парк (пунктирана линия)

Фиг. 1. Обхват на изследването в град София и район Надежда

„Коридорите на здравето“ се планират и ще бъдат изградени от „водещите градове“ Порто, Нант и София в периода 2020-2023 г. с финансиране от бюджета на проекта. Коридорът в град София ще бъде изграден в район Надежда. (Фиг.1) Основните цели на проекта, свързани с устройственото планиране, проектирането и намесите в градската среда са: а) включването на заинтересованите страни във

всички фази на съвместното създаване на Коридора; б) намиране на оптимално трасе на Коридора, места на въздействие и публични пространства за намеса в УПИ за озеленяване и други предвиждания с широк обществен достъп между Северен парк и парк Надежда; в) проектиране и изграждане на трасето и БПР до края на четвъртата година от изпълнението на проекта; г) наблюдение и оценка на въздействието и ползите от осъществените намеси. Методическата рамка на изследването включва критичен анализ на процеси, дейности и резултати, реализирани през първите две години от работата по проекта в четири направления: а) съдържание и резултати, б) времева рамка, в) процеси и процедури и г) иновации и капацитет. (Таблица 1)

Таблица 1. Методическа рамка на изследването

	Предмет на изследване	Изследователски въпроси	Методи на изследване
Съдържание и резултати	Интеграция и демаркация на съдържанието на плана с планови инструменти от по-високи нива и с инструменти за управление, устройство, инвестиции и поддръжка на територията на местно и локално ниво.	Как конкретните задачи и очаквани резултати на проекта, включително създаването на плана на Коридора и реализацията му се интегрират и разграничават от други планови инструменти?	Преглед и систематизация на документи и анализ на съдържанието им и очакваните и/или постигнати резултати
Времева рамка	Връзки между плана на коридора и променящата се система за планиране в период на преход между два планови периода.	Как жизненият цикъл на проекта се координира с планирането и осъществяването на други намеси в обхвата и в контактните територии?	Съставяне и анализ на ретро-перспективна времева линия, обхващаща предходния следващия програмен период
Процеси и процедури	Съгласуване на процесите, свързани със съвместното (заедно с гражданите) разработване на плана и изпълнение на проектите за БПР, установените практики, етапи и административни процедури в СО.	Каква е възможността за включване в дневния ред, комуникация и обсъждане на проектни предложения от Плана в рамките на установените начини на планиране и вземане на решения?	Оценка на възможността за по-тясно обвързване на процеса на планиране и вземане на решения на различни нива и в различни направления
Иновации и експертен капацитет	Взаимодействието между научните изследвания и въвеждането на иновации в градското (вкл. устройствено и инвестиционно) планиране и наличния капацитет за прилагане „в действие“ на резултати от научно-приложни изследвания.	Какво е нивото на взаимодействие между науката и практиката и какъв е капацитетът на експертите в административните структури на изпълнителната власт да убеждават ръководните органи, които взимат решения?	Критична оценка на степента на иновативност, насочена към ефективни и справедливи решения посредством експертния капацитет и връзката между визията и действията на ръководните/компетентните органи

3. Резултати и дискусия след втората година от изпълнението на проекта

Съдържанието на проект URBiNAT е свързано с обновяването на периферните жилищни квартали чрез териториални и технологични БПР, активиране на социалната и солидарна икономика и методи и подходи за включване и интеграция на гражданите в процеса на съвместно създаване на „Коридора на здравето“. – мащабна базирана на природата иновативна структура, която интегрира множество териториални мерки - консенсусно определени и изпълнени с участието на различни заинтересовани страни. Областите на въздействие са свързани с категориите зеленина, вода, енергия и мобилност. Очакваните резултати от реализацията на Коридора са насочени към: а) подобряване на общественото физическо и психическо здраве чрез насърчаване на активно придвижване, отдих и общуване на открито; б) подобряване на физическата и социално-икономическата свързаност. Одобрената проектна документация поставя следните специфични изисквания към Коридора: да бъде локализиран в периферен жилищен район; да бъде в обхвата на предварително одобрен и действащ план и/или програма за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ); да е налице обективна възможност коридорът (и системата от проекти) да

**XX МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО И
АРХИТЕКТУРА ВСУ'2020**
**XX INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE BY CONSTRUCTION AND
ARCHITECTURE VSU'2020**

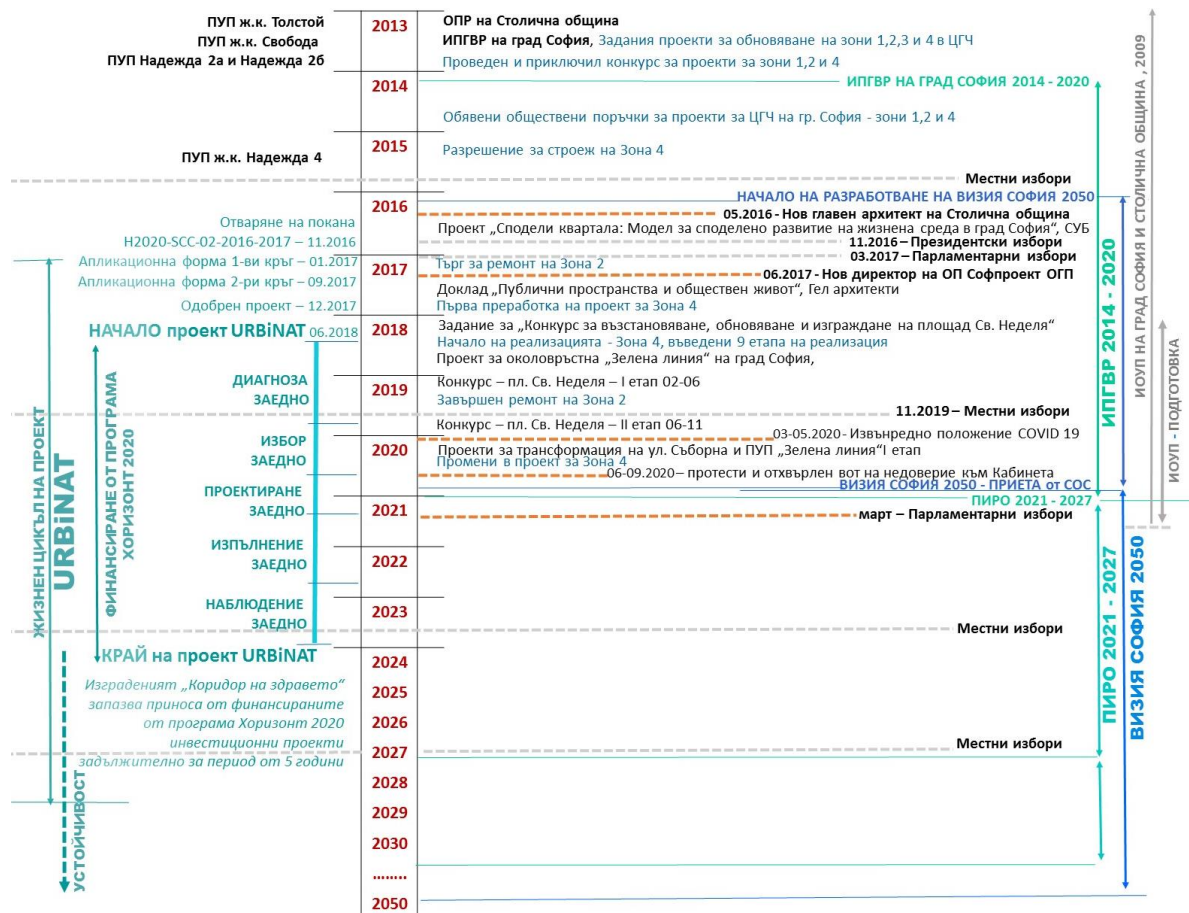
допълва и качествено да надгражда реализиращи се проекти за подобряване характеристиките на градската среда; да съществува обективна потребност и оперативна възможност за координирано осъществяване на отделните БПР при включване на науката, обществеността и бизнеса.[2]

Таблица 2. Рамка за съгласуване на проекта: стратегически и оперативни документи

Актуални документи	
Стратегически и тактически документи	Оперативни документи
○ Визия за София -Дългосрочна стратегия за развитие на София и крайградските територии до 2050 г., (2020 г.) ○ Общ устройствен план (ОУП) на град София и СО, (2009 г.) ○ План за действие за „Зелен град“; ○ План за действие за устойчиво енергийно развитие 2012-2020; ○ План за устойчива градска мобилност 2019-2035; ○ Стратегия за използване на потенциала от минерални води на територията на СО.	○ Общински план за развитие (ОПР) на СО 2014-2020; ○ Интегриран план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на град София 2014-2020; ○ Подробни устройствени планове (ПУП) за градоустройствените единици в обхвата и в съседство ○ Програма за качеството на атмосферния въздух (ПКАВ) 2015-2020; ○ Програма за опазване на околната среда 2018-2027; ○ Програма за оползотворяване на хидротермалните ресурси от находища на минерални води на територията на СО, 2017 г.
Документи в процес на разработване/актуализация	
○ План за действие за устойчива енергия и климат (ПДУЕК) 2021-2030 ○ Актуализация на ОУП на гр. София и СО	○ План за интегрирано развитие (ПИРО) на СО 2021-2027 ○ Актуализация на ПКАВ

Градските политики, отнесени към проектните цели са определени и развити в поредица от стратегически документи, планове и програми. (Таблица 2) Допълващи многообразието от планови инструменти, документите в процес на разработване и актуализация подкрепят идеите, залегнали в планирането на „Коридора на здравето“, но и създават предизвикателства пред постигането на интегралните цели в така дефинираната териториална намеса. Целите на проекта са в съзвучие със значителна част от действащите общи, рамкови и дългосрочни цели на стратегическите и тактическите документи, както и с предвидените конкретни намеси. Паралелното им съществуване е обусловено от националното законодателство, международните споразумения, условията за финансиране или от гражданските и пазарните очаквания. Част от плановите инструменти са ресурсно обезпечени, но за голяма част от тях няма изрично осигурени финансови средства. Заложените приоритети и мерки в част от инструментите не са насочени еднозначно в подкрепа на условията за осъществяване на Коридора и реализация им би компрометирила синергичния ефект от инвестициите в разглежданата територия. Важно условие за постигане на синергия са и ангажиментите на СО да осъществява планово инвестиции във възстановяване и развитие на елементите на градската среда и благоустройство. Планът има най-пряко отношение и е напълно съгласуван с ИПГВР 2014-2020, ПИРО 2021-2027, ежегодните инвестиционни програми на СО, предвижданията на ОУП и одобрените в периода 2013-15 г. ПУП-ове в обхвата на разработката. Планът се базира на стратегическите и се съобразява с териториалните измерения на ИПГВР като доразвива фокуса за здравето и по същество представлява ИТИ, която заедно с индикаторите за наблюдение и оценка следва да бъде заложена в ПИРО. Системата от документи има секторен и йерархичен вертикален характер, който не е благоприятен от гледна точка на териториално насочения интегриран подход, а координацията между документите остава сериозно предизвикателство пред прилагането на подхода „URBiNAT“.

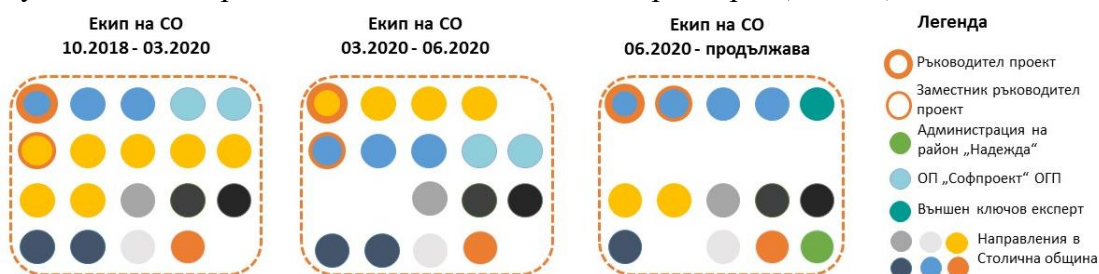
**XX МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО И
АРХИТЕКТУРА ВСУ'2020**
**XX INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE BY CONSTRUCTION AND
ARCHITECTURE VSU'2020**

Фиг. 2. Жизнен цикъл на проект URBiNAT и връзка с други планови инструменти. Хронология 2013-2050. Базирано върху: проектно предложение [2]; Доклад „Местна диагноза“ към работен пакет 2 [3] и Регламент на Съвета (ЕС) № 1303/2013 [4]

София като „водещ град“ следва да защити признанието на постиженията чрез включването на вече приложени във другите градове добри практики в общ каталог, но от друга страна следва непрекъснато да доказва капацитет за прилагане на определената от проекта методика и да реализира успешно „Коридора на здравето“ в рамките на 4 години (до средата на 2022 г.), а през петата – да измери въздействията от приложените БПР с оглед разпространение на резултатите и формулиране на препоръки за прилагането на методичния подход на проект URBiNAT в градовете „последователи“. Местните избори през 2019 и утежнената обстановка около COVID 19 през 2020 наложиха удължаването на този срок с половин година. Забавянето на актуализацията на ОУПО и разработването на ПИРО 2022-2027, изключването на възможността да бъде актуализиран и разработен в детайли ИПГВР, късият срок за реализацията на проект с много на брой дейности, насочи СО към решението планът „Коридор на здравето“ да не е част от действащите и в процес на актуализация планови инструменти. Въпреки това, реализацията и жизнеспособността на проекта са застрашени от рискове и предизвикателства, произтичащи от продължителността на проекта. Жизненият цикъл на проекта обхваща сравнително дълъг период от време, в който едновременно се застъпват програмни периоди и хоризонти на действие на планови документи, сменят се политически мандати на държавно и местно ниво на управление, вземащи политически решения и водещи експерти от общинската администрация. Опитът от процеса по обновяване на зони 1,2,3 и 4 в централната градска част на София и единствено възможното в рамките на

действащото законодателство възлагане на проектирането и строителството на споделено пространство за движение и БПР чрез обществена поръчка също поставят въпроси, свързани с процеса на взаимодействие, качеството на изпълнение, спазването на сроковете и успешното въвеждане и съжителство на иновативните РБП и утвърдените решения свързани с технологии, устройство и управление на територията, обществено участие и стопанско развитие. Предизвикателство е и осъществяване на пълноценна вътрешна и външна комуникация при създаването на плана и Коридора. Анализът на състава и ангажираността на екипа на СО през последните 2 години показва еволюция и обосновава от изясняването на целите, задачите и дейностите в проекта динамика; ясно изразена йерархичност и бюрократични взаимоотношения СО – район/ОП Софпроект; тенденция да се работи изцяло в рамките на установените административни процедури в етап, когато са необходими гъвкавост, оперативност и проактивно участие на СО по отношение на комуникацията с гражданите и с останалите 27 партньори. (Фиг. 3.)

Фиг. 3. Еволюция на развитието на екипа на СО

4. Заключение

Разработването на пилотни планови инструменти като част от международни изследователски проекти налага необходимостта от съзнателно търсене на промяна и адаптиране; учене от опита за съзнателни преходи и приспособяване към промяната; рефлексия върху (не)постигнатото; подобряване на ефективността на процедурите и действията чрез включване на всички заинтересовани страни и обвързване на градските политики, устройственото планиране, градския дизайн и архитектурните и ландшафтните проекти. Планът URBiNAT може да служи като модел за обновяване и на други структурно-обособени територии на СО с фокус върху здравословната градска среда и насърчаването активността на хората в нея; като аргумент за разширяване обхвата на ПИРО на СО отвъд териториалните аспекти чрез създаване на условия за развитие на солидарна икономика; като подход за съзнателно търсене на иновативни решения за социалната и градската среда и целенасочено въвеждане на РБП в подкрепа на мерките за адаптиране към изменението на климата.

Благодарности

Резултатите са част от проект URBiNAT, финансиран от програма Хоризонт 2020 по договор No: 776783 с Европейската комисия.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Horizon 2020, An official website of EU, <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-horizon-2020>,
- [2] Официална страница на проект Урбинат, www.urbinat.eu,
- [3] URBiNAT, D 2.1. Local Diagnosis Report for Each Frontrunner City, <https://urbinat.eu/resources/>
- [4] Регламент (ЕС) № 1303/2013 на европейския парламент и на съвета: Общи правила за ЕФРР, ЕСФ, Кохезионния фонд, ЕЗФРСР и ЕФМДР (2014—2020 г.), <https://eur-lex.europa.eu/>